

Kohtuasi C-58/22**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

28. jaanuar 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Curtea de Apel Craiova (Craiova apellatsioonikohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

13. jaanuar 2022

Apellant-süüdistatav:

NR

Teine pool:

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova

Põhikohtuasja ese

Apellatsioonkaebused, mille NR (edaspidi „süüdistatav“) ja Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (Olti esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) esitasid Tribunalul Olti (Olti esimese astme kohus, Rumeenia) kriminaalasjas tehtud 19. novembri 2018. aasta otsuse peale, millega süüdistatavale mõisteti 1 aasta ja 4-kuune vabadusekaotus passiivse korrupsiooni süüteo eest.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada *ne bis in idem* põhimõtet ja komisjoni otsust 2006/928

Eelotsuse küsimus

Kas *ne bis in idem* põhimõtet, mis on tagatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 50, koostoimes Rumeenia kehtestatud kohustustega järgida komisjoni otsuses (Euroopa Komisjoni otsus 2006/928) loetletud eesmärgi, tuleb tõlgendada

nii, et menetluse lõpetamise otsus, mille prokuratuur teeb pärast vastavas uurimises oluliste tõendite kogumist, välistab muu kriminaalmenetluse sama isiku suhtes sama teo eest, kuigi see on õiguslikult kvalifitseeritud teisiti, kuna otsus on jõustunud, välja arvatud juhtudel, mil tuvastatakse menetluse lõpetamise aluseks olnud asjaolu puudumine, või on ilmnenud uued faktid või asjaolud, millest tuleneb, et menetluse lõpetamise aluseks olnud asjaolu on ära langenud?

Viidatud liidu õiguse sätted ja Euroopa Kohtu praktika

Euroopa Liidu leping, artikkel 2;

Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 50;

Komisjoni 13. detsembri 2006. aasta otsus 2006/928/EÜ, millega nähakse ette kord, mille abil teha Rumeeniaga koostööd ja jälgida tema edusamme konkreetsete eesmärkide täitmisel kohtureformi alal ning korruptsiooni vastases võitluses;

Konventsioon, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuste vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta, artikkel 54;

5. juuni 2014. aasta kohtuotsus M, C-398/12, EU:C:2014:1057; 18. mai 2021. aasta kohtuotsus ühing „Forumul Judecătorilor din România“, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393; 22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Turanský, C-491/07, EU:C:2008:768; 28. septembri 2006. aasta kohtuotsus van Straaten, C-150/05, EU:C:2006:614; 11. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Bourquain, C-297/07, EU:C:2008:708; 10. märtsi 2005. aasta kohtuotsus Miraglia, C-469/03, EU:C:2005:156; 29. juuni 2016. aasta kohtuotsus Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483.

Rahvusvahelise õiguse sätted ja rahvusvaheline kohtupraktika

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon (edaspidi „EIÕK“), artikkel 6;

EIÕK protokoll nr 7, artikkel 4;

Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi „EIK“) 8. juuli 2018. aasta otsus Mihalache vs. Rumeenia; 29. mai 2001. aasta otsus Franz Fischer vs. Austria ja 10. veebruari 2009. aasta otsus Sergey Zolotukhin vs. Venemaa.

Viidatud riigisiseseid sätteid

1. juuli 2010. aasta seadus nr 135 kriminaalmenetluse seadustiku kohta (Legea nr. 135 din 1 iulie 2010 privind Codul de procedură penală, edaspidi „kriminaalmenetluse seadustik“)

Artikkel 6 – Ne bis in idem

„Kellelegi ei või sama süüteo alusel süüdistust esitada ja kellegi üle ei või kohut mõista juhul, kui tema suhtes on juba sama teo eest kriminaalasjas tehtud jõustunud kohtuotsus, isegi kui see tegu on õiguslikult kvalifitseeritud teisiti“.

Artikkel 335 – Jätkamine uurimise taasalustamise korral

„1. Kui hiljem tuvastatakse uurimise lõpetamise aluseks olnud asjaolu puudumine, tühistab otsuse teinud prokurörist hierarhiliselt kõrgemal asuv prokurör dekreeidi ja teeb otsuse uurimise taasalustamise kohta. [...]

2. Kui ilmnevad uued faktid või asjaolud, millest tuleneb, et uurimise lõpetamise aluseks olnud asjaolu on ära langenud, tühistab prokurör dekreeidi ja teeb otsuse uurimise taasalustamise kohta“.

Asjaolude ja põhikohtuasja lühiülevaade

12. veebruaril 2014 otsustas ühistu üldkoosolek süüdistatava kõnealuse ühistu esimehe kohalt taandada. Viidatud otsuse peale esitati kohtule kaebus ning see otsus tühistati; süüdistatav ennistati ametisse. Kohtuvaidluses esindas süüdistatavat advokaat, kellele ta kohustus maksma „tulemustasu“ summas 4400 eurot.
30. aprillil 2015 nõudis süüdistatav kõnealust summat ühingu viielt töötajalt; sellest tulenevalt oleks ta hoidunud tegemast otsuseid nende töölepingute lõpetamise kohta. Kuna tema majanduslikke nõudeid ei täidetud, tegi süüdistatav nimetatud otsused ja allkirjastas need. Sel põhjusel esitasid eespool viidatud isikud (edaspidi „kaebuse esitajad“) kaks samasisulist kaebust.
- Pädevas politseiametis registreeritud esimese kaebuse alusel avati Parchetul de pe lângă Tribunalul Oltis (Olti esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) 8. juunil 2015 esimene kriminaaltoimik. 31. jaanuari 2017. aasta vastava dekreediga saadeti Tribunalul Oltile (Olti esimese astme kohus, Rumeenia) kriminaalasi süüdistatava kohtu alla andmiseks passiivse korrupsiooni süüteo eest. Kõnealune kohtuasi on eelotsusetaotluse esitanud kohtus apellatsioonimenetluses pooleli (edaspidi menetlus tervikuna: „passiivse korrupsiooni süüteo menetlus“).
- Teine kaebus registreeriti 26. juunil 2015 Direcția Națională Anticorupției (riiklik korrupsioonivastase võitluse direktoraat, Rumeenia). Leides, et kaebusest

ilmnevad tõendid väljapressimise süüteo kohta, suunas Direcția Națională Anticorupție süüdistatava edasi selles valdkonnas pädevale Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia), kes avas teise kriminaaltoimiku (edaspidi „väljapressimise süüteo menetlus“).

Väljapressimise süüteo menetlus

- 5 14. märtsil 2016 andis Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) uurimise eest vastutav prokurör korralduse algatada kriminaalmenetlus *in rem* väljapressimise süüteo kohta. Pädev politseiamet kuulas ära süüdistatava ja kaebuse esitajad. Uurimistoimikusse on lisatud dokumendid ning CD, mis sisaldab helisalvestist, mille kaebuse esitajad salvestasid 30. aprillil 2015.
- 6 Nende tõendite alusel leidis politseiamet, et süüdistatav ei nõudnud kaebuse esitajatelt ühtegi rahasummat ega proovinud saada endale ega teistele materiaalset kasu, sest 4400 euro suurune summa tuli maksta advokaadile, kellega süüdistatav oli õigusabilepingu sõlminud, mitte ei olnud talle endale kasutamiseks. Seega koostati taotlus menetluse lõpetamiseks. Viidatud taotluse alusel tegi asja eest vastutav prokurör 27. septembril 2016 menetluse lõpetamise määruse.
- 7 21. oktoobril 2016 tühistas Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) peaprokurör menetluse lõpetamise otsuse seaduslikkuse ja põhjendatuse kontrollimise tulemusel 27. septembri 2016. aasta määruse ja määras kõnealuse kriminaalmenetluse uuendamise, väites eelkõige, et sama faktilist olukorda käsitletakse passiivse korruptsiooni süüteo menetluses, mis oli pooleli Parchetul de pe lângă Tribunalul Oltis (Olti esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia), kus uurimine oli lõppetapis. Korrakohane õigusemõistmine näeb ette, et väljapressimise süüteo menetlusega seotud pädevusest loobutakse passiivse korruptsiooni süüteo menetluse kasuks. Kriminaalasi saadeti edasi Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohus, Rumeenia) eesmärgiga saada kinnitus kriminaalmenetluse uuendamisele.
- 8 Viidatud kohus lükkas 21. novembril 2016 kõnealuse taotluse tagasi, leides, et seaduses sätestatud tingimused kriminaalmenetluse uuendamiseks ei ole täidetud. Asjaolu, et sama isiku suhtes viiakse teises kohtuorganismis pooleliolevas muus menetluses läbi uurimist ning et kõnealune uurimine on lõppetapis, ei vii õigusliku järelduseni, et menetluse lõpetamise otsus tuleb tühistada, sest tühistamise määruse läbivaatamisel on seadusega kehtestatud kohustus tuvastada, kas menetluse lõpetamise otsuse aluseks olnud asjaolu on olemas või kas on ilmnunud uued faktid või asjaolud, mille tõttu ei ole menetluse lõpetamise otsus enam põhjendatud; seda ei ole käesoleval juhul kindlaks tehtud. 27. septembri 2016. aasta menetluse lõpetamise määrus seega jõustus.

Passiivse korruptsiooni süüteo menetlus

- 9 Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (Olti esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) algatas 8. juuni 2015. aasta kaebusest lähtudes süüdistatava suhtes kriminaalmenetluse sama teo küsimuses, mis oli aga õiguslikult kvalifitseeritud teisiti, st passiivse korruptsiooni süüteo. Süüdistatav, kelle suhtes Tribunalul Olt (Olti esimese astme kohus, Rumeenia) paluti 31. jaanuari 2017. aasta vastava dekreediga menetlust alustada, väitis, et nimetatud kohtus passiivse korruptsiooni süüteo suhtes algatatud menetlus on ebaseaduslik, kuna väljapressimise süüteo menetluses oli tema suhtes juba samade asjaolude alusel uurimine läbi viidud ja oli juba tehtud menetluse lõpetamise otsus, mis on jõustunud. Süüdistatav tugines selles osas *ne bis in idem* põhimõttele.
- 10 Tribunalul Olt (Olti esimese astme kohus, Rumeenia) lükkas selle kaitseväite tagasi, leides, et viidatud põhimõtte kohaldamise tingimused ei olnud täidetud. Tribunalul Olt sedastas, et: a) tema pooleliolevat menetlust ei saanud pidada uueks kriminaalmenetluseks väljapressimise süüteo menetluse suhtes, arvestades kuupäevi, mil kaks kõnealust kriminaalkaebust esitati; b) väljapressimise süüteo menetluses läbi viidud uurimine oli lõpetatud menetluse lõpetamise lahendusega *in rem*, kuupäeval, mil süüdistatava suhtes oli juba passiivse korruptsiooni süüteo menetluses kriminaalmenetlus algatatud ning tema suhtes oli isiklike järelevalvemeetmeid rakendatud; c) väljapressimise süüteo menetluses ei olnud läbi viidud põhjalikku tõendite kogumist, sest esiteks ei olnud kogutud piisavaid tõendeid ja teiseks kogus selles tõendeid politseiametnik, samas kui passiivse korruptsiooni süüteo menetluses viis kriminaaluurimist läbi uurimise eest vastutav prokurör.
- 11 Tribunalul Olt (Olti esimese astme kohus, Rumeenia) 19. novembri 2018. aasta kohtuotsusega määrati süüdistatavale muu hulgas karistuseks 1 aasta ja 4-kuune vabadusekaotus passiivse korruptsiooni süüteo eest. Selle kohtuotsuse peale esitasid apellatsioonkaebuse süüdistatav ja Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (Olti esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia). Curtea de Apel Craiova (Craiova apellatsioonikohus, Rumeenia) rahuldas 20. oktoobri 2020. aasta otsusega süüdistatava apellatsioonkaebuse, tühistas vaidlustatud kohtuotsuse ja otsustas süüdistatava suhtes algatatud kriminaalmenetluse lõpetada.
- 12 Kõnealuse kohtuotsuse põhjendustes sedastas apellatsioonikohus sisuliselt, et kahe menetluse raames kaebuse esitajate poolt esitatud kaebused olid samasisulised ning et vaatamata sellele, et need esitati erinevatel kuupäevadel, koguti esimesed tõendid väljapressimise süüteo menetluses, mis lõpetati menetluse lõpetamise otsusega. Lisaks on kahes menetluses kogutud tõendid samad, st kaebuse esitajate ütlused, süüdistatava ütlused, helisalvestis ja erinevad dokumendid. Väljapressimise süüteo menetluses lõpliku kohtuotsuse tegemise kuupäeval vaatasid vastutav prokurör ja seejärel ka kohus Parchetului de pe lângă Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) tehtud tühistamise otsust kontrollides läbi ka passiivse korruptsiooni süüteo menetluse süüdistusaktid, arvestades, et nimelt selle menetluse olemasolu oli menetluse lõpetamise otsuse tühistamise aluseks.

- 13 Apellatsioonikohus järeldas oma analüüsi põhjal, et mõlemas menetluses läbi viidud kriminaaluurimine oli põhjalik ning et menetluse lõpetamise otsust, millega väljapressimise süüteo menetlus lõpetati, tuleb pidada lõplikuks kohtuotsuseks EIÕK protokoll nr 7 artikli 4 tähenduses, mistõttu *ne bis in idem* põhimõte on käesoleval juhul kohaldatav.
- 14 Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova (Craiova apellatsioonikohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) esitas selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse. Înalta Curte de Casație și Justiție (Rumeenia kõrgeim kassatsioonikohus, edaspidi „ÎCCJ“) rahuldas 21. septembri 2021. aasta otsusega kassatsioonkaebuse, tühistas vaidlustatud otsuse ja saatis kohtuasja uueks läbivaatamiseks Curtea de Apel Craiovale (Craiova apellatsioonikohus, Rumeenia).
- 15 Viidatud kohtuotsuse põhjendustes leidis ÎCCJ Euroopa Kohtu ja EIK-i kõnealuse valdkonna praktikale tuginedes sisuliselt, et kuigi *ne bis in idem* põhimõte võib olla kohaldatav niisuguste prokuröri tehtud otsuste puhul, millega kriminaalasi lõplikult lõpeb, nagu näiteks kriminaalsüüdistusest loobumine või kokkuleppemenetlus, ei hõlma jõustunud kohtuotsuse mõiste kõiki prokuröri tehtud menetluse lõpetamise otsuseid, sest enamikul juhtudel ei ole kõnealused lahendused lõplikud ja võidakse otsustada uurimist taasalustada.
- 16 ÎCCJ leidis 27. septembri 2016. aasta menetluse lõpetamise määrust *ne bis in idem* põhimõtte alusel läbi vaadates, et kõnealune määrus ei kuulu jõustunud kohtuotsuste kategooriasse, sest see ei sisaldanud kohtuasja sisulist hindamist. Prokurör ei ole viidatud määrust ühelgi viisil põhjendanud, vaid ta piirdus sellega, et tegi väljapressimise süüteo suhtes kriminaalasia lõpetamise otsuse.
- 17 ÎCCJ otsuse peale pöörduti kohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohtu poole, et ta vaataks uuesti läbi apellatsioonkaebused, mille süüdistatav NR ja Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (Olti esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) esitasid Tribunalul Olti (Olti esimese astme kohus, Rumeenia) 19. novembri 2018. aasta otsuse peale. Eelotsusetaotluse esitanud kohus pidas vajalikuks esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 18 Süüdistatav väidab, et kriminaalmenetluse seadustiku artikliga 6, EIÕK protokoll nr 7 artikliga 4 ja harta artikliga 50 on vastuolus, et tema suhtes viiakse läbi passiivse korrupsiooni süüteo menetlus, sest sama tegu on väljapressimise süüteona juba käsitletud muus kriminaalmenetluses, mis lõpetati menetluse lõpetamise otsusega. Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (Olti esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) väidab, et käesoleval juhul ei ole täidetud *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamise tingimused.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et süüdistatavat süüdistatakse samas teos kahes kriminaalmenetluses, millest ühe lõpetas prokurör lõplikult menetluse lõpetamise määrusega väljapressimise süüdistuses, samas kui teine menetlus passiivse korrupsiooni süüteo on eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli.
- 20 *Ne bis in idem* põhimõttega seotud Euroopa Kohtu praktika alusel tuvastab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et selleks, et menetlust lõpetavat prokuröri määrust võiks pidada jõustunud kohtuotsuseks, millele võib viidatud põhimõtte alusel tugineda, peavad olema täidetud järgmised tingimused: a) teo kohta peab olema läbi viidud põhjalik uurimine; b) menetluse lõpetamise otsus peab käsitlema kriminaalsüüdistuse sisu; c) peavad olema täidetud *eadem personae* ja *idem factum* nõuded; d) kriminaalmenetlus peab olema lõplikult lõppenud.
- 21 Viidatud kahe menetluse analüüsi põhjal leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et käesoleval juhul on kõik viidatud tingimused täidetud. Olulised tõendid, milleks on kaebuse esitajate ütlused ja 30. aprilli 2015. aasta helisalvestis, koguti mõlemas menetluses. Seetõttu viidi väljapressimise süüteo menetluse raames läbi põhjalik uurimine, Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia) kogus viidatud olulised tõendid ja neid võeti menetluse lõpetamise otsuse tegemise hetkel arvesse, nagu tuleneb menetluse lõpetamise taotluses esitatud argumentidest, millega prokurör nõustus.
- 22 Mitte nõustudes ÎCCJ-i hinnangutega, mille kohaselt prokurör ei põhjendanud 27. septembri 2016. aasta määrust, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kriminaalmenetluse seadustiku artikli 315 lõike 5 kohaselt on faktiline ja õiguslik põhjendamine kohustuslik üksnes siis, kui prokurör ei ole uurimisorgani taotluses sisalduvaid argumente arvestanud või kui asjas on kahtlustatav. Kuna väljapressimise süüteo menetluses algatati kriminaalasi *in rem*, sai prokurör arvestada kõiki uurimisorgani argumente, mis menetluse lõpetamise taotluses esitati.
- 23 27. septembri 2016. aasta määruses vaadati läbi tõendid ja nende sobivus teo toimepanemise ning süüdistatava süü tõendamisel. Samad tõendid olid hiljem passiivse korrupsiooni süüteo menetluses kohtu alla andmise aluseks. Seetõttu leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et käesoleval juhul on täidetud kõik *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamise tingimused.
- 24 See kohus rõhutab, et kuna tal on kohustus ÎCCJ-i otsust järgida ning kuna ta on kõnealuse põhimõtte tõlgendamise osas erineval arvamusel, peab ta vajalikuks esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus.
- 25 Otsus 2006/928 on käesolevas menetluses asjakohane, arvestades selle otsuse lisas esitatud eesmärkide laia kohaldamisala ning nende eesmärkide süstemaatilist toimet kohtusüsteemi tõhususele. Otsusega 2006/928 ja hartaga on kehtestatud kohustus taotleda kõnealuste eesmärkide saavutamist ning need viitavad ka suuremale vajadusele järgida hartaga tagatud põhiõigusi, seaduslikkust ja

õigusriiki. Kohtusüsteemi tõhususe ja korrupsioonivastase võitluse edendamise eesmärgid tuleb saavutada toimivas süsteemis, mis järgib oma õiguslikku raamistikku ja asjassepuutuvate isikute põhiõigusi.

- 26 Õigusriigi üks alustalasid on õigussuhete kindlus, järelilikult *ne bis in idem* põhimõte. Sama isiku suhtes sama teo eest, mille kumbki prokuratuur olid kvalifitseerinud erinevalt, kahe kriminaalmenetluse läbiviimine, millest üks lõpeb pärast oluliste tõendite kogumist tehtud menetluse lõpetamise otsusega, mis on jõustunud, ja teine süüdistatava suhtes kohtu alla andmisega, on asetanud süüdistatava õiguslikult ebakindlasse olukorda, mille Rumeenia riik on loonud oma õiguskaitseorganite kaudu, kes viidatud kahes uurimises osalevad.
- 27 Riik, kes viib oma kodaniku suhtes sama teo eest läbi kaks menetlust, tekitab kahtluse, kas austatakse õigusriiki, liidu aluseks olevaid väärtusi ja eesmärke, mida Rumeenia peab otsuse 2006/928 kohaselt järgima.